

УДК 621.316

ПІДВИЩЕННЯ ЯКОСТІ ЕЛЕКТРОЕНЕРГІЇ В МЕРЕЖАХ З НЕЛІНІЙНИМИ ЕЛЕКТРОСПОЖИВАЧАМИ

Гуревич В.І., к.т.н.,

Центральна лабораторія електричної компанії Ізраїлю

Савченко П.І., д.т.н.,

Лисиченко Р.М., студент,

Мірошник О.О., к.т.н.,

Харківський національний технічний університет сільського господарства імені Петра Василенка

Уваров О.В., інж.

Вовчанський технікум механізації сільського господарства, Харківського національного технічного університету сільського господарства імені Петра Василенка

Анотація – розглядається питання про зниження гармонік струму і підвищення коефіцієнту потужності в електричній мережі.

Ключові слова – якість електричної енергії, гармоніки, коефіцієнт потужності.

Постановка проблеми. Електрична енергія використовується в усіх сферах життєдіяльності людини і має ряд особливостей: легко перетворюється в інші види енергії (механічну, теплову, променеву, ін.); дозволяє змінювати свої параметри (напругу, частоту); процеси виробництва, передачі, розподілу і споживання енергії супроводжуються її технологічними втратами. Якість електричної енергії визначає ефективність роботи устаткування, яке споживає цю енергію. Так, наприклад, гармоніки, які генеруються нелінійним навантаженням в трансформаторі створюють додаткові втрати електричної енергії.

Значна частина комп'ютерного та офісного устаткування, в тому числі широко рекламовані останнім часом енергозберігаючі лампи, є електричним навантаженням з нелінійними вольт-амперними характеристиками, що створює спотворення в електричній мережі. Сумарний ефект цих навантажень виражається в спотворенні форми синусоїди напруги, що впливає на інше устаткування, яке одержує електроживлення від того ж джерела. Це може викликати перегрівання і розсинхронізацію в пристроях, збої в комунікаціях та мережах передачі

даних, ушкодження апаратури та інші небажані ефекти. Викликані вищими гармоніками напруги і струму ефекти можуть бути розділені на ефекти миттєвого і тривалого виникнення [1].

Проблеми миттєвого виникнення включають: спотворення форми напруги живлення; додаткове падіння напруги в розподільній мережі; так званий ефект гармонік, кратних трьом (у трифазних мережах); резонансні явища на частотах вищих гармонік; електромагнітні наведення в телекомунікаційних мережах; підвищений акустичний шум в електромагнітному устаткуванні; вібрація в електромашинних системах, тощо.

Проблеми тривалого виникнення включають: нагрівні та додаткові втрати в трансформаторах і електричних машинах, нагрів конденсаторів, нагрів кабелів розподільної мережі.

Аналіз останніх досліджень. В технічній літературі широко розглядаються причини виникнення вказаних ефектів миттєвого і тривалого виникнення [1].

Останнім часом обговорюється питання енергозбереження в освітлювальних установках і пропонується заміна ламп розжарювання на ефективніші за світловою віддачею. У технічній літературі [2] зазначається, що енергозберігаючі лампи є потужним джерелом гармонік струму, і просто механічна заміна ламп розжарювання на енергозберігаючі без додаткових пристроїв по ліквідації генерації гармонік не дасть очікуваного ефекту, так як конденсатор фільтру згладження споживає з мережі струм імпульсами тільки в момент часу, коли миттєве значення вхідної напруги, яка синусоїдно змінюється, стає більше залишкової напруги на конденсаторі (внаслідок його розряду на навантаження). Коли ж значення напруги на конденсаторі більше миттєвого вхідного, діоди моста заперті зворотньою напругою конденсатора, і споживання струму відсутнє. Внаслідок, струм, який споживає такий випрямляч, має помітний зсув за фазою відносно напруги (рис. 1а).

Такий же випрямляч з конденсатором має на вході будь-яке імпульсне джерело живлення сучасних електронних споживачів. При великій кількості таких споживачів, увімкнених до мережі живлення змінного струму, виникає проблема не тільки появи гармонік струму в мережі, але і проблема зниження коефіцієнта потужності ($\cos \phi$). Типове значення коефіцієнта потужності джерела живлення без коригування 0,65.

Формулювання мети статті. Зниження рівня гармонік струму і підвищення коефіцієнту потужності в мережі живлення споживачів.

Основна частина. Для зниження гармонік струму і підвищення коефіцієнта потужності, застосовують його активне коригування за допомогою так званого коректора коефіцієнта потужності (ККМ або PFC – power phase corrector) [3].

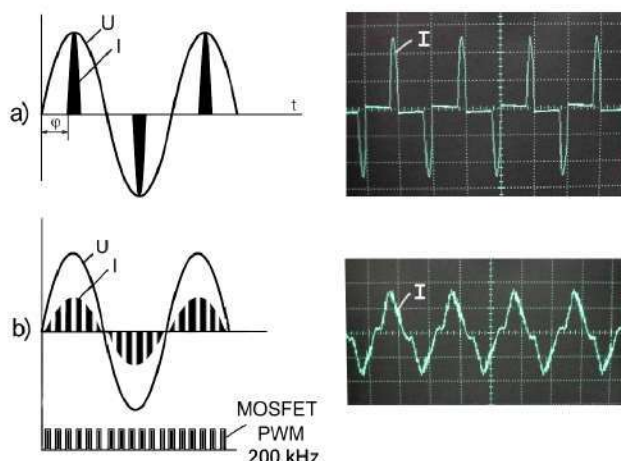

Рис. 1. Форма графіка миттєвих значень струму і зсув фаз між напругою і струмом, що споживає випрямляч: без ККМ (а) та з ККМ (б).

ККМ являє собою самостійний перетворювач напруги, так званий «бустерний конвертор» (boost converter – BC), який має спеціальну схему керування (рис. 2).

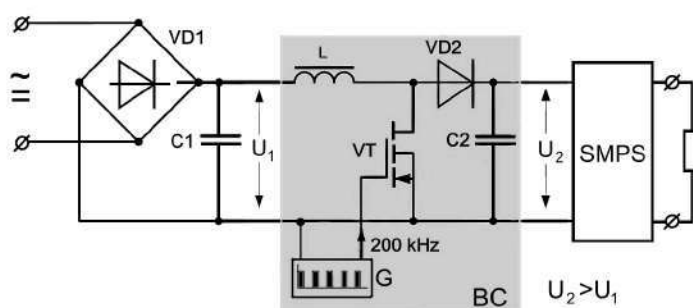

Рис. 2. Бустерний конвертер (BC) і його підключення до імпульсного джерела живлення (SMPS) або до іншої електронної схеми.

Основними елементами BC є: дросель L , діод $VD2$, конденсатор $C2$ і швидкодіючий ключовий елемент VT на базі MOSFET транзистора.

Робота цього пристрою основана на явищі виникнення імпульсів підвищеної напруги оберненої полярності на індуктивності при розриві струму в її колі.

Транзистор VT з великою частотою (200 кГц) вмикає і вимикає струм в колі індуктивності L , а імпульси підвищеної напруги, що виникають при цьому, через діод $VD2$ заряджають конденсатор $C2$, від якого живиться навантаження (у нашому випадку електронний баласт). Таким чином, напруга на конденсаторі $C2$ завжди вище вхідної напруги BC. У багатьох випадках конденсатор $C2$ заряджається до напруги 385 – 400 В.

У зв'язку з тим, що конденсатор $C1$ має дуже невелику ємність (це, фактично, високочастотний фільтр), а схема керування з широт-

но-імпульсною модуляцією (ШІМ або PWM) ключового елемента постійно відслідковує фазу вхідної змінної напруги і забезпечує відповідну прив'язку імпульсів управління (тобто імпульсів струму) до фази напруги, вдається практично повністю ліквідувати зсув фаз між струмом і напругою на накопичувальному конденсаторі С2 (рис. 1б), тобто ліквідувати гармоніки і підвищити коефіцієнт потужності до 0,95...0,98.

Висновки. Проведені дослідження показали можливість ліквідувати гармоніки і підвищити коефіцієнт потужності до 0,95...0,98.

Література

1. Уваров О.В, Вищі гармоніки в сучасних системах електроживлення / О.В. Уваров, П.И. Савченко // Вісник ХНТУСХ імені Петра Василенка. Технічні науки. Випуск 101 «Проблеми енергозабезпечення та енергозбереження в АПК України» – Харків: ХНТУСГ, 2010. – С. 52 – 56.

2. Петухов В. Энергосберегающие лампы как источник гармоник тока / В. Петухов // Новости электротехники, 2009, № 5. – С. 34 – 39.

3. Гуревич В. И. Вторичные источники электропитания: анатомия и опыт применения / В. И. Гуревич // Электротехнический рынок, 2009, № 1 (25). – С. 28 – 34.

ПОВЫШЕНИЕ КАЧЕСТВА ЭЛЕКТРОЭНЕРГИИ В СЕТЯХ С НЕЛИНЕЙНЫМИ ЭЛЕКТРОПОТРЕБИТЕЛЯМИ

Гуревич В.И., Савченко П.И., Лисиченко Р.Н., Мирошник А.А., Уваров А.В.

Аннотация – рассматриваются вопросы по снижению гармоник тока и повышению коэффициента мощности в электрической сети.

IMPROVING THE QUALITY OF ELECTRICITY NETWORKS WITH NONLINEAR ELECTROCONSUMERS

V. Gurevich, P. Savchenko, R. Lisichenko, O. Miroshnyk, O. Uvarov

Summary

Consider to reduce harmonics current and power factor in electric-parameter network.